

Vážený pan
prof. PhDr. Petr Fiala, Ph.D., LL.M.
předseda vlády České republiky

Vážený pane premiére!

Dne 3. 8. 2023 v pořadu *Ptám se já* zpravodajského serveru Seznam Zprávy vystoupil ekonom a Váš poradce pan Štěpán Křeček. Při rozhovoru z jeho úst zazněla kritika řady profesních skupin (mj. „památkáři a ekologové“), jejichž odbornou úlohou a pracovní náplní je ochrana veřejných zájmů, k nimž se Česká republika jako signatář mnoha mezinárodních úmluv dlouhodobě hlásí a zavazuje.

Nejostřejší slova od pana poradce zazněla na adresu archeologie: *„Úplně nejhorší ze všeho jsou archeologové, protože když se někde najde nějaká kůstka, vše se na půl roku zastaví. Neměli bychom tak snadno ustupovat. Jestli tam ta kůstka odpočívala stovky nebo tisíce let, kdyby se to náměstí opravilo a zalilo se to betonem, ta kůstka tam pár stovek let ještě zvládne. Jsme příliš měkkí, ztrácíme čas na hloupostech“*

S ohledem na významné postavení pana Štěpána Křečka a na značný dosah jeho slov cítíme jako statuární zástupci veřejných výzkumných institucí, jejichž role v oboru archeologie je přímo definována zákonem č. 20/1987 o státní památkové péči, potřebu se proti těmto výroklům ohradit, a to nejen svým jménem, nýbrž též v zastoupení celé dotčené profesní skupiny. Paušální odsouzení práce přibližně pěti set odborníků působících v České republice v různých typech organizací od regionálních muzeí až po univerzity, a de facto celého vědního oboru představujícího jeden z humanitních pilířů moderní evropské civilizace, na základě spekulativních argumentů vycházejících ze zjevné neznalosti věcných i zákonných poměrů považujeme za mimořádně nešťastný, společensky i ekonomicky velmi škodlivý počin. Míra potenciální škodlivosti jeho prohlášení – jak na celostátní, tak i na úrovni každého jednotlivého regionu – je mnohem větší, než je možné v krátké reakci, byť jen v náznacích shrnout. Ve svých důsledcích postoj prezentovaný poradcem předsedy vlády současnou a neméně významně i budoucí společností poškozují a ochuzují, a zároveň ji též nadále štěpí a vytváří nové konfrontační platformy, navzdory tomu, že si vláda ve svém programovém prohlášení vytkla zcela opačné cíle. Předpokládáme, že úcta k dědictví minulosti a vědeckému poznání mezi ně neoddělitelně patří.

Archeologická obec samozřejmě vnímá, že řada procesů souvisejících s přípravou a realizací staveb včetně velkých infrastrukturních projektů probíhá často nekoordinovaně, chaoticky, bez dostatečné provázanosti nutných kroků vyplývajících z různých legislativních norem. Jsme si vědomi, že v důsledku toho stavu – který nastal bez přičinění archeologie – dochází k časovým prodlevám, finančním ztrátám a často také ke značným a zcela zbytečným škodám na našem společném historickém kulturním dědictví. Archeologické ústavy Akademie věd ČR (a také řada dalších organizací oprávněných k archeologickým výzkumům) se v zájmu zlepšení této situace dlouhodobě snaží edukativně působit na všechny veřejné i privátní složky zapojené do procesu přípravy a realizace staveb, rozvíjí spolupráci jak s drobnými stavebníky, tak s velkými státními investory, jakými jsou např. Ředitelství silnic a dálnic nebo Správa železnic. Rovněž vytváříme a spravujeme rozsáhlé informační systémy, jejichž potenciál při územním plánování zatím není bohužel ze strany veřejné sféry zdaleka plnohodnotně využit. Zároveň dlouhodobě spolupracujeme s Policií ČR, samosprávami a veřejností při ochraně archeologických památek před jejich ničením, nezákonným obchodem a vývozem. Archeologická pracoviště v celé zemi pravidelně realizují různé typy programů a projektů určených nejširší veřejnosti, které mají za cíl objasňovat smysl a důležitost poznání minulosti naší země.

Záchranné archeologické výzkumy vyvolané v naprosté většině stavebními záměry jsou nedílnou součástí vědeckého výzkumu, který přináší právě v posledních letech klíčová zjištění odhalující

neznámé složky naší národní a současně evropské identity, ve smyslu kulturním, tak i biologickém. To vše obor činí nikoliv z vlastního partikulárního zájmu, ale jako vysoce kvalifikovaný zástupce jedné z mnoha složek veřejného zájmu, přičemž k adekvátní míře prosazování tohoto zájmu se Česká republika zavazuje vlastními zákony i mezinárodními úmluvami.

Archeologie dlouhodobě vnímá, a na tuto skutečnost opakovaně poukazuje, že jednou ze zásadních překážek uplatňování veřejného zájmu na ochraně a poznání společného kulturního dědictví je zastaralá a nevyhovující legislativa. Zákon č. 20/1987 Sb., o státní památkové péči byl vytvořen a přijat v odlišném společenském a odborném kontextu, a navzdory četným novelizacím je dnes již jeho aplikace na samotné hranici udržitelnosti. Nevyhovující právní úprava a absence vůle a nástrojů pro její transparentní provázanost s dalšími legislativními normami je také jednou z hlavních příčin negativního vnímání archeologie ze strany subjektů působících ve stavebnictví.

Přestože považujeme vyjádření pana Štěpána Křečka za velmi nevhodné a škodlivé, jsme připraveni ho zároveň vnímat jako výzvu k diskusi o změně tohoto stavu. Tato diskuse by však měla být založena na seriózních argumentech, vzájemném respektu. Budeme se rádi aktivně účastnit diskuse směřující k vhodnému ošetření veřejných zájmů v oblasti archeologie, zejména bude-li mít potenciál naplnit jeden z bodů programového prohlášení vlády: *příprava legislativních norem, které budou odpovídat stavu kultury, památkové péče i médií v 21. století.*

Jsme totiž hluboce přesvědčeni, že má-li být rozvoj České republiky dlouhodobě udržitelný, má v něm své místo i ochrana a respekt k veřejným zájmům, společným kulturním statkům a hodnotám, z nichž určitou část hájí právě archeologové působící v České republice a archeologie jako vědní obor.

S pozdravem

Mgr. Jan Mařík, Ph.D.
Archeologický ústav AV ČR, Praha, v. v. i.
ředitel

Mgr. Balázs Komoróczy, Ph.D.
Archeologický ústav AV ČR, Brno, v. v. i.
ředitel